

Ideologiernas historia (svenska som andraspråk) 1

Handledning av Elisabeth Åman-Davis och Christina Aronsson

AV-nr 10024 tv1 sas

Sammanfattning

Den här handledningen vänder sig till dig som är lärare i svenska som andraspråk i åk 9, på gymnasiet eller inom vuxenutbildningen. Arbetsuppgifterna med programmet som grund är tänkt att löpa under ett flertal lektionstillfällen.

Språknivå: mellan – avancerad. Språket i programmet har anpassats (LL-version) till elevgruppen och är relativt enkelt men trots detta används många svåra samhällsvetenskapliga ord och uttryck. Programmanus finns som stöd.

Programmet handlar om hur tre olika politiska ideologier: liberalism, socialism och ekologism växer fram under 1800- och 1900-talen.

Introduktion

Innan man visar programmet för eleverna bör man göra ett gediget förarbete vad gäller elevernas förkunskaper i ämnet. Samarbeta gärna med modersmåslärare och so-lärare.

Programmet bör delas upp i tre delar och man arbetar med en ideologi i taget. Inför varje del bör man förbereda eleverna på svåra ord och uttryck som används i programmet.

Använd gärna programmanuset. Där finns hela speakertexten. (Vissa små avvikelser från inspelningen kan förekomma.) De lexikala övningar som föreslås i slutet av handledningen kan göras när man tittat på hela programmet.

Ungefärlig tid Inslag i programmet

00.00	Programledaren Emil Nikkhah presenterar programmet och introducerar liberalismen
01.00	Liberalismens historia 1850-1910 berättade med arkivmaterial.
03.09	Liberalismens historia 1911-1919 berättade med arkivmaterial.
05.27	Liberalismens historia 1934-idag berättade med arkivmaterial.
09.37	Slut
09.37	Emil Nikkhah introducerar socialismen
10.07	Socialismens historia 1850-1910 berättade med arkivmaterial.
12.57	Socialismens historia 1917-1951 berättade med arkivmaterial
16.12	Socialismens historia 1968-idag berättade med arkivmaterial
18.47	Slut
18.47	Emil Nikkhah introducerar ekologismen
19.12	Ekologismens historia 1866-1938 berättade med arkivmaterial.
22.02	Ekologismens historia 1945-1980 berättade med arkivmaterial.
24.27	Ekologismens historia 1975-idag berättade med arkivmaterial.
28.37	Slut.

Drömsamhället – svenska som andraspråk

Före programmet

Se/Lyssna

1. Låt eleverna se filmen "Mina drömmars stad" av Per Anders Fogelström. Detta för att eleverna ska få en bild av hur samhället såg ut för hundra år sedan i Sverige och förstå varför de olika ideologierna uppstod.

Samtala/Skriva

2. Eleverna diskuterar i grupper: Vilka är de största politiska partierna i Sverige? Vilka ideologier representerar de olika partierna? Låt eleverna inventera bland sina kunskaper.

Låt eleverna i grupp skriftligen summera vad de vet om svenska partier. Redovisa sedan muntligt i helklass vad grupperna kan om ämnet.

Gör en gemensam tankekarta på tavlan eller på OH för att visuellt åskådliggöra elevernas kunskaper.

Programmets första del – Liberalism

Ord 1. Arbeta med de ord och uttryck som eleverna kommer att möta i programmets första del. Välj bland följande:

en ideologi	att passa på
ett slagord	en uniform
en frihet	ett tal
jämlikheten	en regering
ett broderskap	en kris
allmän och lika rösträtt	att avgå
samhällsomstörtande	ett krig rasar
revolutionär	att kämpa
en liberalism	en metod
att överleva	fredlig
myndig	att rösta
att spridas	en nazist
att störtas	en kommunist
att göra uppror	en soldat
en liberal	en journalist
en rättighet	att protestera
att bilda parti	borgerlig
ett parti	de borgerliga
en politiker	ett val
ett högerparti	regeringen spricker
en statsminister	återigen
att känna sig hotad	att styra
att vara rädd för	snarare
ett försvar	en grund
en militär	

Drömsamhället – svenska som andraspråk

Läsa 2. Förbered frågorna till programmet genom att läsa dem tillsammans.

Frågor till programmet:

1. Hur levde människor i Sverige för hundra år sedan?
2. Varför och när spred sig liberalismens idéer?
3. Vem var Karl Staaf?
4. Vad tyckte de liberala om rösträtt?
5. Varför gillade inte kungen och Karl Staaf varandra?
6. Varför var den svenska regeringen tvungen att avgå 1914?
7. Vem var Selma Lagerlöf?
8. När fick kvinnorna rösträtt i Sverige?
9. Hur bildades Folkpartiet?
10. Vad tyckte liberalerna om kommunister och nazister?
11. Vem var Torgny Segerstedt?
- 12 a) Vad tyckte kungen om Torgny Segerstedt?
b) Vad gjorde kungen mot Torgny Segerstedt?
13. Vem var Torbjörn Fälldin?
14. Varför är liberalismen viktig i Sverige idag?

Se/Lyssna 3. Titta på programmet. För de elever, vars språkkunskaper inte riktigt räcker till kan man dela upp programdelen i kortare stycken och ge utrymme för eleverna att ställa frågor.

Efter programmets första del

Samtala 1. Eleverna redovisar muntligt svaren på frågorna.

Skriva 2. Låt eleverna skriftligen redovisa sina nyvunna kunskaper genom att skriva en sammanfattning om liberalismen utifrån innehållsfrågorna.

3. Låt också eleverna gemensamt göra en tidslinje på vilken de kan placera in årtal, personer och viktiga händelser.

Ord 4. Arbeta mer med orden i programmet. Gör ett schema i tre spalter och med rubrikerna **substantiv**, **verb** och **adjektiv**. Skriv in ord som tillhör dessa tre ordklasser och försök att fylla i alla tre formerna.

5. Skriv en lista med alla **verb**. Försök att hitta synonymer.

Befästa ord/

Samtala 6. Låt eleverna tävla i ordkunskap. Dela in eleverna i två eller tre grupper. Låt en elev sitta med ryggen mot tavlan. Välj ut några av orden från ordlistan (ca 10). Skriv ett ord i taget på tavlan. De elever som ser ordet på tavlan ska förklara vilket ord det är (utan att säga ordet) för den som sitter med ryggen mot tavlan. Den elev som först kommer på vad det är för ord ger en poäng till sitt lag.

Drömsamhället – svenska som andraspråk

Programmets andra del – Socialismen

Ord 1. Arbeta med de ord och uttryck som eleverna kommer att möta i programmets andra del. Välj bland följande:

att bli inspirerad	att dras med i något
ett arbetsförhållande	en fred
att enas	en ekonomi
en industri	en rad områden
ett samhälle	en optimism
en orättvisa	betald semester
ett fackförbund	ett skäl
att vara med	att ta kraftigt avstånd från
en bostad	en nytändning
socialistisk	ett ideal
ett manifest	att hylla
en klasskamp	kapitalismen
att utnyttjas	att driva igenom
en revolution	omdiskuterat
socialistisk	ett förslag
ett vänsterparti	en löntagare
att kräva	en fond
att ta över	en löntagarfond
att vara emot	ett företag
att svälta	ett motstånd
en demokrati	att mördas
ett folkhem	en chock
en vård	oavsett
ett bidrag	en klass
psykisk	ett kön
att tvångsvårdas	

Läsa 2. Förbered frågorna till programmet genom att läsa dem tillsammans.

Frågor till programmet:

1. Varför uppstod socialismen i Sverige?
2. Varför bildades fackförbunden?
3. Varifrån kommer idén om fackförbunden från början?
4. Vilka var det socialdemokratiska partiets viktigaste frågor?
5. Varför tror du att August Palm hamnade i fängelse?
6. Vad var socialdemokraternas och fackförbundens huvudfrågor i början av 1900-talet?
7. Varför blev en del socialdemokrater kommunister?
8. När blev det demokrati i Sverige?
9. När fick Sverige en gemensam regering?
10. Vilka förbättringar skedde i Sverige för arbetarna efter 1945?
11. Varför fick socialismen en nytändning efter kriget mellan USA och Vietnam?
12. Vad ville socialdemokraterna med löntagarfonderna på 1980-talet?
13. Vad hände Sveriges statsminister 1986 och vad hette han?
14. Berätta något om vad socialdemokraterna har för tankar idag!

Drömsamhället – svenska som andraspråk

Se/lyssna 3. Titta på programmet. Dela eventuellt upp programdelen enligt tidigare anvisning.

Efter programmets andra del

Samtala 1. Eleverna redovisar muntligt svaren på frågorna.

Skriva 2. Välj ut ett antal nyckelord från ordlistan och presentera dem för eleverna. Låt dem skriva en sammanfattning om socialismen med orden som stöd.

3. Låt eleverna fylla på tidslinjen med för socialismen viktiga årtal, personer och händelser.

Befästa ord/

Samtala 4. Ordkunskapsstävling. Dela in eleverna i två eller tre grupper, låt en elev sitta med ryggen mot tavlan. Välj ut några av orden från ordlistan (ca 10). Skriv ett ord i taget på tavlan. De eleverna som ser ordet ska förklara dess betydelse för den som sitter med ryggen mot tavlan. Den elev som först kommer på vad det är för ord ger en poäng till sitt lag.

Programmets tredje del – Ekologismen

Ord 1. Arbeta med de ord och uttryck som eleverna kommer att möta i programmets tredje del. Välj bland följande:

en naturtillgång	att ta bort
att utrotas	att ha kvar
ett polarområde	att avgå
en nationalpark	att vara splittrad
att skyddas	en folkomröstning
Naturskyddsföreningen	miljöpartiet
en vetenskapsman	en motståndare
att få med	riksdagen
att bry sig om	en kärnkraftsolycka
en baksida	Sovjetunionen
ett utsläpp	att vara aktiv
miljöförstörelsen	ett kärnkraftverk
en forskare	att explodera
ett krav	giftig
en miljö rörelse	radioaktiviteten
att ta skada	en ekologist
ett industrisamhälle	att vägra
den gröna vågen	att vara emot
att flytta ut på landet	ett djurförsök
att odla	ekologism
att ockupera	att utgå ifrån
kärnkraften	överlevnaden

Drömsamhället – svenska som andraspråk

Läsa 2. Förbered frågorna till programmet genom att läsa dem tillsammans.

Frågor till programmet:

1. Vad hade Ernst Haeckel för tankar om djur och människor?
2. Vem var Adolf Erik Nordensköld?
3. Vad är en nationalpark?
4. Varför började man intressera sig för att naturen ska må bra i slutet av 1930 – talet?
5. Vad menas med "Den gröna vågen"?
6. Vilken var en av de viktigaste politiska frågorna under 1970-talet?
7. Vilka partier förknippas med miljöfrågor i dag?
8. Vad hände 1986 som gjorde att miljöpartiet fick ett rejält uppsving?
9. Nämn någon huvudfråga för ekologismen!
10. Vad är viktigast för ekologisterna?

Efter programmets tredje del

Samtala 1. Eleverna redovisar muntligt svaren på frågorna till programmets sista del.

Skriva 2. Låt eleverna skriva en sammanfattning om ekologismen utifrån stödord.

3. Komplettera tidslinjen med viktiga årtal, personer och händelser som det berättats om i den sista programdelen.

4. Skriv dikter om den svenska naturen.

Befästa ord/

Samtala 5. Dela in eleverna i två eller tre grupper. Dela ut lappar med ord (lapp1) och synonymer/förklaringar (lapp2). Låt eleverna para ihop rätt ord med rätt synonym. De elever som först parar ihop rätt vinner.

Efter hela programmet

Tala 1. Eleverna diskuterar och jämför i grupp eller i helklass den politiska bilden i Sverige och i hemlandet. Likheter? Skillnader? Vad kan eventuella skillnader bero på?

Skriva 2. Låt eleverna skriva t.ex:

- ett brev: skriv ett brev till någon av de personer som nämns i programmet.
- en tidningsartikel om t.ex.: miljörörelsen, miljöarbetet på den egna skolan, jämlikhet mellan könen, hederskulturers förtryck av kvinnor, tvångsgifte, djurrättsaktivister, jämställdhetsarbete.
- en insändare till en tidning. Förslag på ämnen: Varför ska människor ha samma rättigheter oavsett klass-kön-religion? Stoppa barnarbete i tredje världen. Stoppa miljöförstöringen. Djurens rättigheter. Lika lön för lika arbete.
- en uppsats: *Politiska partier och dess ideologier i mitt hemland.*
Miljöarbete i mitt hemland.
Rätten att få välja den man ska gifta sig med.

Drömsamhället – svenska som andraspråk

Ord 3. Träna på partikelverb som förekommer i programmet (betydelse, betoning).
Tänk på synonymer till verben.

att se ut	att vara med
att säga till om	att bli av med
att hålla med	att ta över
att tycka om	att vara emot
att tycka illa om	att dras med i något
att passa på	att få med
att gå ihop	att bry sig om
att ta över	att ta bort
att skälla ut	att ha kvar
att komma överens	

4. Vad kallas partimedlemmarna?

Centerpartiet	- en centerpartist
Socialdemokraterna	- en socialdemokrat
Moderaterna	- en moderat
Miljöpartiet	- en miljöpartist
Vänsterpartiet	- en vänsterpartist
Kristdemokraterna	- en kristdemokrat
Folkpartiet	- en folkpartist

5. Ideologi – anhängare – adjektiv

Liberalism	- liberalist	- liberal/liberalistisk
Demokrati	- demokrat	- demokratisk
Kommunism	- kommunist	- kommunistisk
Nazism	- nazist	- nazistisk
Kapitalism	- kapitalist	- kapitalistisk
Ekologism	- ekologist	- ekologisk

6. Ta reda på fler begrepp med politisk och/eller ideologisk anknytning. Använd uppslagsbok.

anarki	nationalism
fanatism	radikalism
fascism	rasism
fundamentalism	rationell
idealism	reaktionär
imperialism	totalitär
konservatism	diktatur
materialism	

Drömsamhället – svenska som andraspråk

7. Passa ihop verben och substantiven

Verb:

Att göra
Att bilda
Att förändra
Att hålla
Att besluta om
Att sprida
Att kämpa om
Att hamna
Att få
Att skapa
Att vinna
Att styra

Substantiv:

ett val
ett samhälle
en rättighet
i fängelse
revolution
makten
ett parti
uppror
ett tal
förändringar
idéer
ett land

Tala 8. Träna betoning i sammansatta ord:

ett bondeland
ett fackförbund
en arbetsplats
en klasskamp
Socialdemokraterna
ett världskrig
en demokrati
en statsminister
en löntagarfond

9. Träna uttal och betoning i alla de lånord som förekommer i programmet, t.ex.:

en demokrati
en journalist
en revolution
en revolutionär
en politiker
en chock
psykisk
ekologism

Samtala 10. Dela in klassen i mindre grupper, en för varje ideologisk inriktning. Tilldela varje grupp en ideologisk åskådning och låt dem ta reda på hur de skulle argumentera i följande frågor om de levat på 1800-talet eller 1900-talets början:

1. Förbud mot barnarbete
2. Lika lön för lika arbete
3. Kvinnor ska ha rösträtt
4. Vad är viktigast? Miljön eller arbetstillfällena?

Spela upp diskussioner om ämnena i tvärgrupper med "politiker" från varje ideologi i varje grupp.

Drömsamhället – svenska som andraspråk

11. Fundera på: vad skulle dessa politiker tycka i frågorna idag? Hur ser dagens politiska partier på detta?

Läsa/skriva/ Lyssna/tala

12. Dela in klassen i grupper en för varje riksdagsparti. Låt eleverna först förbereda intervjufrågor och sedan gå ut och intervjua lokalpolitiker om vad partierna tycker om ovanstående ämnen (och mycket annat t.ex. invandrar-, skol- och ungdomsfrågor).

Efter intervjuerna får eleverna muntligt redovisa sina intervjuer i t.ex. genom rollspel, teater.

Låt eleverna presentera varje partis idéer genom att göra en väggtidning.

Läsa/skriva Tala

13. Eleverna kan fördjupa sina kunskaper genom att studera:

- Karl Staaf
- Gustav V
- Selma Lagerlöf
- Adolf Hitler
- Torgny Segerstedt
- Torbjörn Fälldin
- Ola Ullsten
- Den franska revolutionen
- Karl Marx
- Friedrich Engels
- August Palm
- Vladimir Lenin
- Det svenska folkhemmet
- Kapitalism
- Olof Palme
- Ernst Haeckel
- Adolf Erik Nordenskiöld
- Naturskyddsföreningen
- Kärnkraftsolyckan i Tjernobyli